مەدىنىدە نازىل بولغان | سۈرە مۇنافىقۇن | 11 ئايەت

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

إِذَا جَآءَكَ ٱلْمُنَٰفِقُونَ قَالُوا۟ نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ ٱللَّهِ ۗ وَٱللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُۥ وَٱللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ
ٱلْمُنَٰفِقِينَ لَكَٰذِبُونَ ﴿١﴾ ٱتَّخَذُوٓا۟ أَيْمَٰنَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا۟ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ ۚ إِنَّهُمْ سَآءَ مَا كَانُوا۟
يَعْمَلُونَ ﴿٢﴾ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ ءَامَنُوا۟ ثُمَّ كَفَرُوا۟ فَطُبِعَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٣﴾ ۞ وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ
تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ ۖ وَإِن يَقُولُوا۟ تَسْمَعْ لِقَوْلِهِمْ ۖ كَأَنَّهُمْ خُشُبٌ مُّسَنَّدَةٌ ۖ يَحْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ ۚ
هُمُ ٱلْعَدُوُّ فَٱحْذَرْهُمْ ۚ قَٰتَلَهُمُ ٱللَّهُ ۖ أَنَّىٰ يُؤْفَكُونَ ﴿٤﴾

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن

مۇناپىقلار سېنىڭ ئالدىڭغا كەلگەن چاغدا: «گۇۋاھلىق بېرىمىزكى سەن ھەقىقەتەن اللە نىڭ پەيغەمبىرىدۇرسەن» دەيدۇ، سېنىڭ ھەقىقەتەن اللە نىڭ پەيغەمبىرى ئىكەنلىكىڭنى اللە بىلىدۇ، اللە گۇۋاھلىق بېرىدۇكى، مۇناپىقلار چوقۇم يالغانچىلاردۇر[1]. ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ يالغان قەسەملىرىنى قالقان قىلىۋالدى، (كىشىلەرنى) اللە نىڭ يولىدىن (يەنى اللە نىڭ دىنىدىن) توستى، ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرى نېمىدېگەن يامان![2]. بۇ شۇنىڭ ئۈچۈندۈركى، ئۇلار (ئېغىزلىرىدا) ئىشىنىپ، ئاندىن (دىللىرىدا) ئىنكار قىلدى، ئۇلارنىڭ دىللىرى پېچەتلەندى (يەنى دىللىرىغا ھىدايەت يېتىپ بارالمايدۇ)، ئۇلار (ئىماننى) چۈشەنمەيدۇ[3]. ئۇلارغا قارايدىغان بولساڭ، بەدەن قۇرۇلۇشى (سالاپەتلىكى) سېنى ھەيران قالدۇرىدۇ، ئەگەر ئۇلار سۆزلىسە، (سۆزىنىڭ پاساھەتلىكىدىن) سۆزىگە قۇلاق سالىسەن، (ئىلىمسىز، ئەقىلسىز، پاراسەتسىزلىكتە) گويا ئۇلار تامغا يۆلەپ قويۇلغان (چىرىپ قالغان) ياغاچلاردۇر، ئۇلار (قورقۇنچتىن) ھەرقانداق ئاۋازنى ئۆزلىرىگە قارىتىلغان دەپ گۇمانلىنىدۇ، ئۇلار (ساڭا ۋە مۆمىنلەرگە) دۈشمەندۇر، ئۇلاردىن ھەزەر ئەيلىگىن، اللە ئۇلارنى ھالاك قىلسۇن! ئۇلار قانداقمۇ (ھىدايەتتىن گۇمراھلىققا) بۇرۇلۇپ كېتىدۇ![4].

مۇناپىقلارنىڭ ئەھۋالى ۋە ئۇلارنىڭ قىياپىتى توغرىسىدا

اللە تائالا بۇ ئايەتتە مۇناپىقلارنىڭ ئەھۋالىدىن خەۋەر بېرىدۇ. ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كەلسە، پەقەت ئېغىزلىرىدا ئىسلامغا كىرگەنلىكىنى بىلدۈرۈشىدۇ. ئەمەلىيەتتە بولسا ئۇلار

www.munber.org

دىللىرىدا كۇفرىنى يوشۇرغان، بولۇپ ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرى ئىبغىزلىرىدا ئېيتقان سۆزلىرىنىڭ دەل ئەكسىچە بولىدۇ. شۇڭا الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿**مۇناپىقلار سېنىڭ ئالدىڭغا كەلگەن چاغدا: «گۇۋاھلىق بېرىمىزكى سەن ھەقىقەتەن الله نىڭ پەيغەمبىرىدۇرسەن» دەيدۇ**﴾ يەنى ئەگەر ئۇلار سېنىڭ قېشىڭغا كەلسە مانا مۇشۇنداق سۆزلەرنى قىلىپ كېلىدۇ. ساختا ئىمان ئېيتىپ مۇسۇلمان بولغانلىقلىرىنى ئىزھار قىلىشىدۇ. ئەمەلىيەتتە بولسا ئۇلارنىڭ ئىبغىزلىرىدا دېگەنلىرى ئەمەلىيەتكە ئۇيغۇن ئەمەس.

﴿**سېنىڭ ھەقىقەتەن الله نىڭ پەيغەمبىرى ئىكەنلىكىڭنى الله بىلىدۇ، الله گۇۋاھلىق بېرىدۇكى، مۇناپىقلار چوقۇم يالغانچىلاردۇر**﴾ يەنى ئۇلارنىڭ ئېيتقان سۆزلىرى ئەمەلىيەتكە ئۇيغۇن بولسىمۇ، لېكىن ئۇلار يەنىلا يالغانچىلاردۇر. چۈنكى، ئۇلار ئېيتقان سۆزلىرىنىڭ توغرا ۋە راست ئىكەنلىكىگە ئۆزلىرىمۇ ئىشەنچ قىلالمايدۇ، شۇڭا ئۇلار يالغانچىلاردۇر.

﴿**ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ يالغان قەسەملىرىنى قالقان قىلىۋالدى، (كىشىلەرنى) الله نىڭ يولىدىن (يەنى الله نىڭ دىنىدىن) توستى**﴾ يەنى ئۇلار كىشىلەرنى الله نىڭ يولىدىن توسۇش ئۈچۈن ئېيتقان سۆزلىرىدە ئىبغىر گۇناھ بولىدىغان يالغان قەسەملىرىنى قالقان قىلىپ كىشىلەرنىڭ ئەزىيەت بېرىشىدىن ساقلاندى. ئۇلارنىڭ ئىشىنىڭ ھەقىقىتىنى بىلمەيدىغان ئادەملەر ئۇلارغا ئالدىنىپ كەتتى ۋە بۇ مۇناپىقلارنى ”مۇسۇلمانلار“ دەپ ئېتىقاد قىلدى. تېخى بەزىلەر ئۇلارنىڭ قىلىۋاتقان ئىشلىرىدا ئۇلارغا ئەگەشتى. ئېيتقان سۆزلىرىنى تەستىقلىدى. بۇ مۇناپىقلار دىللىرىدا كۇفرىنى يوشۇرۇپ تولىمۇ ھەددىدىن ئاشقانلىقتىن ئىسلامنى ۋە مۇسۇلمانلارنى ياخشى كۆرمەيدۇ، مۇشۇ سەۋەبتىن نۇرغۇن مۇسۇلمانلارغا ناھايىتى چوڭ زىيانلار يەتتى. شۇڭا الله تائالا مۇنداق دەيدۇ ﴿**(كىشىلەرنى) الله نىڭ يولىدىن (يەنى الله نىڭ دىنىدىن) توستى، ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرى نېمىدېگەن يامان!**﴾.

﴿**بۇ شۇنىڭ ئۈچۈندۇركى، ئۇلار (ئىبغىزلىرىدا) ئىشىنىپ، ئاندىن (دىللىرىدا) ئىنكار قىلدى، ئۇلارنىڭ دىللىرى پېچەتلەندى (يەنى دىللىرىغا ھىدايەت يېتىپ بارالمايدۇ)، ئۇلار (ئىماننى) چۈشەنمەيدۇ**﴾ يەنى ئۇلار ئىمان ئېيتقاندىن كېيىن كۇپرىغا يېنىۋالغانلىقى ۋە ھىدايەتنى گۇمراھلىققا تېگىشكەنلىكى ئۈچۈن ئۇلارغا مۇناپىقلىق پۈتۈۋېتىلدى. الله ئۇلارنىڭ دىللىرىنى پېچەتلىۋەتتى. شۇڭا ئۇلار ئىماننى چۈشەنمەيدۇ، يەنى ئۇلارنىڭ دىللىرىغا ھىدايەت نۇرى ۋە ياخشىلىق يېتىپ بارالمايدۇ. ئۇلار ھەقنى تونىمايدۇ ۋە ھەق تەرەپكە ھىدايەت تاپالمايدۇ.

﴿**ئۇلارغا قارايدىغان بولساڭ، بەدەن قۇرۇلۇشى (سالاپەتلىكى) سېنى ھەيران قالدۇرىدۇ، ئەگەر ئۇلار سۆزلىسە، (سۆزىنىڭ پاساھەتلىكىدىن) سۆزىگە قۇلاق سالىسەن**﴾ يەنى ئۇلارنىڭ تەن قۇرۇلۇشى كېلىشكەن، تىلى پاساھەتلىك بولۇپ، ئۇلارنىڭ سۆزىگە قۇلاق سالغان ئادەم ئۇلارنىڭ سۆزلىرىنىڭ پاساھەتلىكىدىن ئۇنى بېرىلىپ تىڭشايدۇ. بۇ مۇناپىقلار ئەنە شۇنداق ھالەتتە تۇرۇپمۇ ئۆزلىرىنى ئىنتايىن زەئىپ، قورقۇنچاق توخۇ يۈرەك ھېس قىلىشىدۇ. شۇڭا الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿**ئۇلار (قورقۇنچتىن) ھەر قانداق ئاۋازنى ئۆزلىرىگە قارىتىلغان دەپ گۇمانلىنىدۇ**﴾ يەنى ھەر قانداق بىر ئىش ياكى قورقۇنچلۇق ھادىسە يۈز بەرسە، ئۇلار توخۇ يۈرەكلىكىدىن بۇ ھادىسىنى ئۆزلىرىگە مۇناسىۋەتلىك دەپ ئويلايدۇ. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن: ﴿ئۇلار سىلەرگە (ياردەمدە بولۇشقا) بېخىلدۇر، ئەگەر (ئۇلارغا دۈشمەن تەرەپتىن) خەۋپ كېلىدىغان بولسا، ئۇلارنىڭ ساختا سەكراتقا چۈشۈپ قالغان ئادەمدەك (قورقۇنچتىن) كۆزلىرىنى پىلدىرلىتىپ قاراۋاتقانلىقىنى كۆرىسەن. قورقۇنچ كەتكەندە، ئۇلار پۇل ـ مالغا ئاچكۆز بولغان ھالدا سىلەرنى كەسكىن تىللار بىلەن رەنجىتىدۇ. ئۇلار (چىن دىللىرى بىلەن) ئىمان

www.munber.org

ئېيتقان ئەمەس. (ئۇلارنىڭ كۇفرى سەۋەبلىك) ئەمەللىرىنى الله بىكار قىلدى، بۇ الله ئۈچۈن ئاساندۇر﴾[1] مۇناپىقلار ھېچ قانداق پايدىسى يوق قۇرۇق شەكىل ۋە سۈرەتلەرگە ئوخشايدۇ. شۇڭا الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿**ئۇلار (ساڭا ۋە مۆمىنلەرگە) دۈشمەندۇر، ئۇلاردىن ھەزەر ئەيلىگىن. الله ئۇلارنى ھالاك قىلسۇن! ئۇلار قانداقمۇ (ھىدايەتتىن گۇمراھلىققا) بۇرۇلۇپ كېتىدۇ!**﴾. ئىمام ئەھمەد ئەبۇھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «شەك ـ شۈبھىسىزكى، مۇناپىقلارنىڭ مۇناپىقلىقى ئاشكارىلىنىدىغان بەلگىلىرى بولىدۇ. ئۇلارنىڭ سالاملىرى لەنەت ئېيتىشتۇر. يېمەكلىرى قاقتى ـ سوقتى قىلىشتۇر. ئېرىشكەن غەنىمەتلىرى خىيانەت قىلىشتۇر، ئۇلار مەسچىتلەردىن يىراق تۇرىدۇ، نامازغا بويىندىن سۆرىگەندەك كېلىدۇ، كىشىلەرگە چوڭچىلىق قىلىدۇ، كىشىلەردىن مەنپەئەت ئالمايدۇ، كىشىلەر بىلەن چىقىشمايدۇ، كىشىلەرمۇ ئۇنىڭ بىلەن چىقىشالمايدۇ. كېچىدە ئىبادەتتىن يىراق بولغان ھالەتتە تاشلاندۇق ياغاچقا ئوخشاش ئۇخلايدۇ، كۈندۈزدە جېدەل ـ ماجرا قىلىدۇ.

* * * * * * *

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا۟ يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ ٱللَّهِ لَوَّوْا۟ رُءُوسَهُمْ وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُم
مُّسْتَكْبِرُونَ ﴿٥﴾ سَوَآءٌ عَلَيْهِمْ أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَن يَغْفِرَ ٱللَّهُ لَهُمْ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهْدِى
ٱلْقَوْمَ ٱلْفَٰسِقِينَ ﴿٦﴾ هُمُ ٱلَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنفِقُوا۟ عَلَىٰ مَنْ عِندَ رَسُولِ ٱللَّهِ حَتَّىٰ يَنفَضُّوا۟ ۗ وَلِلَّهِ
خَزَآئِنُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَلَٰكِنَّ ٱلْمُنَٰفِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٧﴾ يَقُولُونَ لَئِن رَّجَعْنَآ إِلَى ٱلْمَدِينَةِ
لَيُخْرِجَنَّ ٱلْأَعَزُّ مِنْهَا ٱلْأَذَلَّ ۚ وَلِلَّهِ ٱلْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِۦ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَٰكِنَّ ٱلْمُنَٰفِقِينَ لَا
يَعْلَمُونَ ﴿٨﴾

ئۇلارغا ئۆزرە ئېيتىپ: «كېلىڭلار، رەسۇلۇللاھ سىلەرگە مەغپىرەت تىلەيدۇ» دېيىلسە، (مەسخىرە قىلىش يۈزىسىدىن) باشلىرىنى سىلكىيدۇ، ئۇلارنىڭ تەكەببۇرلۇق قىلغان ھالدا (دەۋەت قىلىنغان نەرسىدىن) يۈز ئۆرۈگەنلىكىنى كۆرىسەن[5]. ئۇلارغا (مەيلى) مەغپىرەت تەلەپ قىلغىن، (مەيلى) مەغپىرەت تەلەپ قىلمىغىن، بەرىبىر ئوخشاش، الله ئۇلارغا ھەرگىز مەغپىرەت قىلمايدۇ، شۈبھىسىزكى پاسىق قەۋمنى الله ھىدايەت قىلمايدۇ[6]. ئۇلار: «رەسۇلۇللاھ نىڭ يېنىدىكى كىشىلەرنى تەمىنلىماڭلار، ئۇلار تاراپ كەتسۇن» دەيدۇ، ئاسمانلارنىڭ ۋە زېمىننىڭ خەزىنىلىرى الله نىڭ ئىلكىدىدۇر. ۋە لېكىن مۇناپىقلار (الله نىڭ ھېكمىتىنى) چۈشەنمەيدۇ[7]. ئۇلار (يەنى مۇناپىقلار): «مەدىنىگە قايتساق، ئەڭ ئەزىز ئادەم (يەنى ئابدۇللاھ ئىبن ئۇبەيي ۋە مۇناپىقلارنىڭ ئۆزلىرىنى دېمەكچى) ئەڭ خار ئادەمنى (يەنى رەسۇلۇللاھ نى، مۆمىنلەرنى دېمەكچى) مەدىنىدىن چىقىرىۋېتىدۇ» دېيىشىدۇ. غەلىبە الله غا، الله نىڭ پەيغەمبىرىگە ۋە مۆمىنلەرگە مەنسۇپ، لېكىن مۇناپىقلار (غەلىبىنىڭ الله نىڭ دۈشمەنلىرىگە ئەمەس، دوستلىرىغا مەنسۇپ ئىكەنلىكىنى) بىلمەيدۇ[8].

[1] سۈرە ئەھزاب 19 ـ ئايەت.

www.munber.org

مۇناپىقلارنىڭ ئۆزلىرىگە پەيغەمبەرنىڭ مەغپىرەت تەلەپ قىلىشىدىن ۋە پەيغەمبەرنىڭ يېنىدىكى كىشىلەرنى تەمىنلەشتىن يۈز ئۆرۈشى توغرىسىدا

الله تائالا لەنىتى مۇناپىقلارنىڭ ئەھۋالىدىن خەۋەر بېرىپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿**ئۇلارغا ئۆزرە ئېيتىپ: «كېلىڭلار، رەسۇلۇللاھ سىلەرگە مەغپىرەت تىلەيدۇ» دېيىلسە، (مەسخىرە قىلىش يۈزىسىدىن) باشلىرىنى سىلكىيدۇ**﴾ يەنى ئۆزلىرىگە دېيىلگەن سۆزلەردىن تەكەببۇرلۇق قىلىپ ۋە ئۇنى مەسخىرە قىلىپ يۈز ئۆرۈيدۇ. شۇڭا الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿**ئۇلارنىڭ تەكەببۇرلۇق قىلغان ھالدا (دەۋەت قىلىنغان نەرسىدىن) يۈز ئۆرۈگەنلىكىنى كۆرىسەن**﴾ ئاندىن الله تائالا ئۇلارنىڭ ئۇ قىلمىشىغا ئاساسەن بېرىلگەن جازىنى بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ ﴿**ئۇلارغا (مەيلى) مەغپىرەت تەلەپ قىلغىن، (مەيلى) مەغپىرەت تەلەپ قىلمىغىن، بەرىبىر ئوخشاش، الله ئۇلارغا ھەرگىز مەغپىرەت قىلمايدۇ، شۈبھىسىزكى پاسىق قەۋمنى الله ھىدايەت قىلمايدۇ**﴾.

سەلەپ ئۆلىمالىرىدىن بىر قانچە كىشى بۇ ئايەتلەرنىڭ ئابدۇللاھ ئۇبەي دېگەن مۇناپىق ھەققىدە نازىل بولغانلىقىنى بايان قىلىدۇ. الله خالىسا بۇنى تۆۋەندە بايان قىلىپ ئۆتىمىز.

مۇھەممەد ئىبنى ئىسھاق ”مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ تەرجىمھالى“ دېگەن كىتابىدا مۇنداق دەيدۇ، ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي دېگەن مۇناپىقنىڭ ھەر جۈمە كۈنى ئولتۇرىدىغان مەخسۇس ئورنى بولۇپ، ئۇ ئورۇندا باشقىلار ئولتۇرمايتتى. ئۇ ئۆز - ئۆزىدىن پەخىرلىنەتتى ۋە قەۋمى تەرىپىدىنمۇ ھۆرمەتلىنەتتى. ئۇ ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئابرۇيلۇق ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جۈمە كۈنى كىشىلەرگە جۈمە خۇتبىسىنى ئوقۇش ئۈچۈن تۇرغاندا، ئۇ مۇناپىقمۇ ئورنىدىن تۇرۇپ: ئى ئىنسانلار! ئاراڭلاردىكى بۇ كىشى الله نىڭ پەيغەمبىرىدۇر، الله سىلەرنى بۇ كىشى بىلەن ھۆرمەتكە سازاۋەر قىلدى ۋە سىلەرگە غەلىبە ئاتا قىلدى، سىلەر ئۇنىڭغا ياردەم بېرىڭلار، ئۇنى قوللاڭلار سۆزلىرىنى ئاڭلاڭلار ۋە ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىڭلار، دېگەن سۆزلەرنى قىلىپ بولۇپ ئاندىن ئولتۇراتتى. ئۇھۇد ئۇرۇشى بولغان چاغدا ئۇ ئۇرۇشقا تەييارلانغان قوشۇنىنىڭ ئۈچتىن بىر قىسمىنى مەدىنىگە ياندۇرۇپ كېتىپ ئىنتايىن رەزىل بىر ئىشنى قىلدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇرۇشقا قاتناشقان مۇھاجىرلار ئۇھۇدتىن مەدىنىگە قايتىپ كىرگەندىن كېيىنمۇ ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي بۇرۇنقى ئىشنى تەكرارلاش ئۈچۈن ئورنىدىن تۇرغاندا، مۇسۇلمانلار ئۇنىڭ كىيىملىرىنىڭ پەشلىرىدىن تارتىپ: ئى الله نىڭ دۈشمىنى! جايىڭدا ئولتۇرغىن، سېنىڭ ئۇنداق سۆزلەرنى قىلىشقا ھەققىڭ يوق. سەن ئۆز ۋاقتىدا پەسكەشلىك قىلدىڭ، دېيىشتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ: الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، خۇددى مەن بىرەر يامان سۆزنى قىلغاندەك، مەن ئۇنىڭ ئىشىنى قوللاپ ئورنۇمدىن تۇرغانىغۇ؟ دەپ ئادەملەرنىڭ گەردىنىدىن ئاتلاپ يۈرۈپ مەسچىتتىن چىقىپ كەتتى. مەسچىتنىڭ دەرۋازىسىنىڭ ئالدىدا ئۇنىڭغا ئەنسارىلاردىن بىر قانچە ئادەم ئۇچراپ ۋاي! ساڭا نېمە بولدى؟ دېيىشتى. ئۇ: مەن پەيغەمبەرنىڭ ئىشىنى قوللاپ ئورنىمدىن تۇرغان ئىدىم، خۇددى مەن بىر يامان سۆزنى قىلغاندەك ئۇنىڭ ئادەملىرى ماڭا ھۇجۇم قىلىپ، پېشىمدىن تارتىپ قوپال مۇئامىلە قىلدى، مەن پەقەت ئۇنىڭ ئىشىنى قوللاش ئۈچۈنلا ئورنۇمدىن تۇرغان ئىدىم، دېدى. ئەنسارىلار: ساڭا ۋاي! ئارقاڭغا يان، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساڭا مەغپىرەت تەلەپ قىلسۇن، دېدى.

قەتادە ۋە سۇددى مۇنداق دەيدۇ: بۇ ئايەت ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي دېگەن مۇناپىق ھەققىدە نازىل بولدى، ئەسلى ۋەقە مۇنداق بولغان: ئۇنىڭ تۇغقانلىرىدىن بىر بالا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا بېرىپ ئۇنىڭغا ئابدۇللاھنىڭ دېگەن سۆزىنى ۋە مۇھىم بىر ئىشنى سۆزلەپ بەردى. شۇنىڭ بىلەن

www.munber.org

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ئىشنىڭ ھەقىقىي ئەھۋالىنى سوراپ بېقىش ئۈچۈن ئابدۇللاھنى چاقىرتىپ كەلگەن ئىدى، بىراق ئۇ اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلىپ تۇرۇۋېلىپ بۇ سۆزلەرنى قىلمىغانلىقىنى ئېيتىپ ئۆزىنى ئاقلىدى. ئەنسارىلار ئۇ بالىنى ئەيىبلەشتى ۋە ئۇنى چەتكە قاقتى. اللە بۇ ھەقتە يۇقىرىقى ئايەتنى نازىل قىلدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭغا (اللە نىڭ دۈشمىنىگە) : پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا مەغپىرەت تەلەپ قىلىپ بارغان بولساڭ، دېگەندە، ئۇ بېشىنى تولغاپ: مەن ئۇنداق قىلمايمەن، دېدى.

يۇنۇس ئىبنى بۇكەير مۇھەممەد ئىبنى ئىسھاقتىن مۇھەممەد ئىبنى يەھيا، ئابدۇللاھ ئىبنى ئەبۇبەكر ۋە ئاسىم ئىبنى ئۆمەر قاتارلىقلارنىڭ بەنى مۇستەلەق قىسسىسى ھەققىدە مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزنىڭ ئارىمىزدا ئىدى. ئۆمەر ئىبنى خەتتابنىڭ خىزمەتكارى جەھجاھ ئىبنى سەئىد غىپارى دېگەن كىشى بىلەن سىنان ئىبنى ۋەبەر دېگەن كىشى سۇ تالىشىپ ئۇرۇشۇپ قالدى. شۇنىڭ بىلەن سىنان ئى ئەنسارىلار! جامائەسى ماڭا ياردەم قىلىڭلار! دەپ توۋلىدى. جەھجاھمۇ ئى مۇھاجىرلار جامائەسى ماڭا ياردەم قىلىڭلار، دەپ توۋلىدى. زەيد ئىبنى ئەرقەم ۋە بىر قانچە نەپەر ئەنسارىلار ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەيىنىڭ يېنىدا ئىدى. ئابدۇللاھ سىناننىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاپ: ئۇلار بىزنىڭ يۇرتىمىزدا بىزگە قارشى ئىسيان كۆتەردى. اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، بىزنىڭ مىسالىمىز بىلەن بۇ قۇرەيش قەبىلىسىنىڭ قەلەندەرلىرىنىڭ مىسالى خۇددى بىر شائىرنىڭ: ئىتىڭنى سەمرىت، ئۇ سېنى چىشلىسۇن، دېگەن گېپىگە ئوخشايدۇ. اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، مەدىنىگە قايتساق ئەڭ ئەزىز ئادەم ئەڭ خار ئادەمنى مەدىنىدىن چىقىرىۋېتىدۇ، دېدى. ئاندىن يېنىدىكى ئۆز قەۋمىدىن بولغان ئادەملەرگە بۇرۇلۇپ: سىلەر ئۆزەڭلارغا ئۆزەڭلار قىلدىڭلار، ئۇلارنى يۇرتۇڭلارغا يەرلەشتۈردىڭلار، مال ـ مۈلكىڭلارنى ئۇلار بىلەن تەڭ بۆلۈشتىڭلار. اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، سىلەر ئۇلارنى تەمىنلىمىگەن بولساڭلار، ئۇلار چوقۇم سىلەرنىڭ يۇرتۇڭلاردىن باشقا يۇرتلارغا كۆچۈپ كەتكەن بولاتتى، دېدى. ئۇنىڭ بۇ سۆزىنى زەيد ئىبنى ئەرقەم رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئاڭلاپ دەرھال پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا بېرىپ ئۇنىڭغا يەتكۈزدى، ئۇ تېخى گۆدەك بالا ئىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىدا ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بار ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ خەۋەرنى ئۇنىڭغا ئېيتىپ بەردى. ئۆمەر رەزىيەللا ئەنھۇ: ئى اللە نىڭ پەيغەمبىرى! ئەبباد ئىبنى بەشىرنى ئۇ مۇناپىقنىڭ كاللىسىنى ئېلىشقا بۇيرۇغىن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى ئۆمەر! كىشىلەر: مۇھەممەد ئۆز ئادەملىرىنى ئۆلتۈرۈۋېتىدۇ دەپ سۆز ـ چۆچەك قىلىشسا قانداق بولىدۇ؟ ئۇنداق قىلىشقا بولمايدۇ. ئى ئۆمەر! سەن قوشۇنىڭغا دەرھال يولغا چىقىشقا بۇيرۇق بەرگىن» دېدى. ئۆزىنىڭ دېگەن سۆزلىرىدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ خەۋەر تاپقانلىقىنى بىلگەن ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ ئۆزرە ئېيتتى ۋە اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلىپ تۇرۇۋېلىپ زەيد ئىبنى ئەرقەمنىڭ ئۆزى ھەققىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دەپ كەلگەن سۆزلىرىنى ئۆزىنىڭ دېمىگەنلىكىنى ئېيتتى. ئۇ قەۋمى ئىچىدە ئابرۇيلۇق ئادەم ئىدى. قەۋمىمۇ: ئى اللە نىڭ پەيغەمبىرى! زەيد دېگەن بۇ بالا ئېيتقان بۇ سۆزلەر خاتا سۆز بولۇشى، بۇ ئابدۇللاھنىڭ شۇنداق سۆزلەرنى قىلغان ياكى قىلمىغانلىقىنى بىلەلمەي قالغان بولۇشى مۇمكىن، دېيىشتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھاۋا ناھايىتى قىزىق بولغان بىر چۈش ۋاقتىدا يولغا چىقتى، ئادەتتە ئۇ بۇنداق ۋاقىتتا سەپەرگە چىقمايتى. ئۇسەيد ئىبنى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۇچراپ ئۇنىڭغا پەيغەمبەرلەرگە قىلىنىدىغان سالام بىلەن سالام قىلدى. ئاندىن: اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، ئى اللە نىڭ پەيغەمبىرى! سەن ئادەتتە سەپەر قىلمايدىغان بىر ۋاقىتتا يولغا چىقىپسەنغۇ؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

www.munber.org

«ھەمراھىڭ ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەيدىنىڭ دېگەن سۆزلىرىدىن سېنىڭ خەۋىرىڭ يوق ئوخشىمامدۇ؟ ئۇنىڭ بىلجىرلىشىچە مەدىنىگە بارغاندا ئەڭ ئەزىز ئادەم ئەڭ خار ئادەمنى مەدىنىدىن چىقىرىۋەتكىدەكمىش» دېدى.

ئۇسەيد ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! ئەزىز ئادەم سەندۇرسەن خار ئادەم ئۇ ئادەمدۇر، دېدى. ئاندىن: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! ئۇنى ئەپۇ قىلغىن، الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، بىز ئۇنىڭغا تاج كىيگۈزۈش ئۈچۈن تاج راسلاۋاتقان بىر پەيتتە الله سېنى بىزنىڭ ئارىمىزغا كەلتۈردى. ئۇ سېنى پادىشاھلىقنى مەندىن تارتىۋالدى دەپ قارايدۇ، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئادەملەر بىلەن بىر كېچە كۈندۈز يول يۈرگەندىن كېيىن چاشكا ۋاقتى بولغاندا بىر جايغا چۈشكۈن قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دەم ئالماي مېڭىشى ئوتتۇرىغا چىققان بۇ پىتنە سۆزلەرنى كىشىلەرنىڭ ئېسىدىن چىقىرىۋېتىش ئۈچۈن ئىدى. ئادەملەر چۈشكۈن قىلغان يەرگە كېلەر ـ كەلمەيلا ئۇيقۇغا كېتىشتى ۋەبۇ يەردە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا سۈرە مۇنافىقۇن نازىل بولدى.

ئەبۇبەكر بەيھەقى ئەمر ئىبنى دىناردىن جابىر ئىبنى ئابدۇللاھنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە بىر غازاتتا بىرگە ئىدۇق. مۇھاجىرلاردىن بىر ئادەم ئەنسارىلاردىن بىر ئادەم بىلەن گەپ تالىشىپ قىلىپ ئۇنىڭ ساغرىسىغا بىرنى تەپتى. شۇنىڭ بىلەن بۇ ئەنسارى: ئى ئەنسارىلار! ماڭا ياردەم قىلىڭلار! دەپ ۋارقىرىدى. مۇھاجىرمۇ: ئى مۇھاجىرلار! ماڭا ياردەم قىلىڭلار! دەپ توۋلىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «جاھىلىيەت دەۋرىدىكى يامان ئادەتنى ئوتتۇرىغا كۆتۈرۈپ چىقماقچىمۇ سىلەر؟ بولدى، بۇنداق قىلىشتىن يېنىڭلار، بۇ ھەقىقەتەن ناچار ئادەتتۇر» دېدى.

ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي: مۇھاجىرلار بىزگە شۇنداق ئىشلارنى قىلدى. الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، مەدىنىگە قايتساق، ئەڭ ئەزىز ئادەم، خار ئادەمنى مەدىنىدىن چىقىرىۋېتىدۇ، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىگە ھىجرەت قىلىپ كەلگەن چاغدا، ئەنسارىلارنىڭ سانى مۇھاجىرلاردىن كۆپ ئىدى. شۇنىڭدىن كېيىن مۇھاجىرلارنىڭ سانى كۆپىيىپ كەتتى. ئابدۇللاھنىڭ سۆزىنى ئاڭلىغان ئۆمەر: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! مېنى قويىۋەتكىن مەن بۇ مۇناپىقنىڭ كاللىسىنى ئالاي، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇنىڭغا چېقىلمىغىن كىشىلەر مۇھەممەد ئۆز ئادەملىرىنى ئۆلتۈرىۋېتىپتۇ دەپ سۆز چۆچەك قىلمىسۇن» دېدى. بۇ ھەدىسنى ئىمام بۇخارى، مۇسلىم ۋە ئەھمەد قاتارلىقلار رىۋايەت قىلغان.

ئىكرىمە، ئىبنى زەيد ۋە باشقىلار مۇنداق دەيدۇ: ئادەملەر مەدىنىگە قايتىپ كەلگەن چاغدا، ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي دېگەن مۇناپىقنىڭ ئوغلى ئابدۇللاھ مەدىنە شەھرىنىڭ دەرۋازىسى ئالدىدا قىلىچىنى قېنىدىن سۇغارغان ھالدا تۇتۇپ تۇردى، ئادەملەر بىر ـ بىر لەپ ئۇنىڭ ئالدىدىن ئۆتتى. ئۇنىڭ ئالدىدىن ئۇنىڭ ئاتىسى ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي دېگەن مۇناپىق ئۆتكىلى كەلگەندە، ئوغلى ئۇنىڭغا: ئارقاڭغا يانغىن، دېدى. ئۇ: ساڭا نېمە بولدى؟ ساڭا ۋاي، دېدى. ئوغلى: الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سېنىڭ بۇ دەرۋازىدىن ئۆتۈشىڭگە رۇخسەت بەرمىگىچە سەن بۇ دەرۋازىدىن ئۆتەلمەيسەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەڭ ئەزىز ئادەمدۇر، سەن بولساڭ ئەڭ خار ئادەمسەن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قوشۇنى كۆزىتىپ ئارقىدا ماڭاتتى. ئۇ دەرۋازىنىڭ يېنىغا كەلگەندە، ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەي ئۇنىڭغا ئوغلى ئۈستىدىن شىكايەت قىلدى. ئۇنىڭ ئوغلى ئابدۇللاھ: الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! ئاتامغا سەن رۇخسەت قىلمىغىچە ئۇ مەدىنىگە كىرمەيدۇ، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ مەدىنىگە كىرىشىگە رۇخسەت قىلدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ ئوغلى ئابدۇللاھ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سېنىڭ مەدىنىگە كىرىشىڭگە رۇخسەت قىلدى، ئەمدى كىرسەڭ بولىدۇ، دېدى.

www.munber.org

ئابدۇللاھ ئىبنى زۇبەير ھۇمەيدى ئەبۇھارۇن مەدىنىنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇبەيىنىڭ ئوغلى ئابدۇللاھ ئاتىسىغا: اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، سەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەڭ ئەزىز ئادەمدۇر، مەن بولسام ئەڭ خار ئادەممەن دېمىگىچە مەدىنىگە مەڭگۈ كىرەلمەيسەن، دېدى. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا بېرىپ ئى اللە نىڭ پەيغەمبىرى! ماڭا يېتىپ كەلگەن خەۋەرگە قارىغاندا سەن ئاتامنى ئۆلتۈرمەكچى بولۇپسەن، سېنى ھەق پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتكەن زات اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، مەن ئاتامدىن ئەيمىنىپ ئۇنىڭ يۈزىگە تىكىلىپ قارىمىدىم. ئەگەر سەن ئۇنىڭ كاللىسىنى ئېلىپ كېلىشىمنى خالىساڭ، ئۇنى ئالدىڭغا چوقۇم ئېلىپ كېلىمەن، شەك - شۈبھىسىزكى، مەن ئاتامنىڭ قاتىلىنى كۆرۈشنى خالىمايمەن، دېدى.

* * * * * * *

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تُلۡهِكُمۡ أَمۡوَٰلُكُمۡ وَلَآ أَوۡلَٰدُكُمۡ عَن ذِكۡرِ ٱللَّهِۚ وَمَن يَفۡعَلۡ ذَٰلِكَ
فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡخَٰسِرُونَ ﴿٩﴾ وَأَنفِقُواْ مِن مَّا رَزَقۡنَٰكُم مِّن قَبۡلِ أَن يَأۡتِيَ أَحَدَكُمُ ٱلۡمَوۡتُ فَيَقُولَ رَبِّ
لَوۡلَآ أَخَّرۡتَنِيٓ إِلَىٰٓ أَجَلٖ قَرِيبٖ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُن مِّنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ﴿١٠﴾ وَلَن يُؤَخِّرَ ٱللَّهُ نَفۡسًا إِذَا جَآءَ أَجَلُهَاۚ
وَٱللَّهُ خَبِيرُۢ بِمَا تَعۡمَلُونَ ﴿١١﴾

ئى مۆمىنلەر! ماللىرىڭلار ۋە بالىلىرىڭلار سىلەرنى اللە نىڭ زىكرىدىن (يەنى اللە نىڭ تائەت - ئىبادىتىدىن) غەپلەتتە قالدۇرمىسۇن، كىملەركى شۇنداق قىلىدىكەن، ئۇلار زىيان تارتقۇچىلاردۇر﴿9﴾. *بىرىڭلارغا ئۆلۈم كېلىپ: «پەرۋەردىگارىم! نېمىشقا مېنى (يەنى ئەجىلىمنى) بىر ئاز كېچىكتۈرمىدىڭ، سەدىقە قىلىپ ياخشىلاردىن بولار ئىدىم» دېيىشتىن بۇرۇن، ئۆزەڭلارغا رىزىق قىلىپ بېرىلگەن نەرسىلەرنى سەدىقە قىلىڭلار*﴿10﴾. *اللە ھېچ ئادەمنى ئەجىلى كەلگەندە ھەرگىز كېچىكتۈرمەيدۇ، اللە قىلىۋاتقان ئىشىڭلاردىن تولۇق خەۋەرداردۇر*﴿11﴾.

دۇنيا تىرىكچىلىكىگە بېرىلىپ كېتىپ غەپلەتتە قالماسلىقتا ۋە ئۆلۈشتىن ئىلگىرى سەدىقە بېرىشكە رىغبەتلەندۈرۈش توغرىسىدا

اللە تائالا بۇ ئايەتتە مۆمىن بەندىلىرىنى اللە نى كۆپ ياد ئېتىشكە بۇيرۇيدۇ، ئۇلارنى پۇل - ماللارغا ۋە بالىلارغا بېرىلىپ كېتىپ، اللە نى ياد ئېتىشتىن غەپلەتتە قىلىشتىن توسىدۇ ئۇلارغا ئەسلى يارىتىلغان مەخسەت پەرۋەردىگارىغا تائەت - ئىبادەت قىلىش ۋە ئۇنى كۆپ ياد ئېتىشتىن يۈز ئۆرۈپ دۇنيا تىرىكچىلىكىگە ۋە ئۇنىڭ رەڭدارلىقىغا بېرىلىپ كەتكەنلەرنىڭ قىيامەت كۈنى ئۆزلىرىنى ۋە بالا - چاقىلىرىنى زىيان تارتقۇزغۇچىلار بولىدىغانلىقىنى خەۋەر قىلىدۇ. ئاندىن اللە تائالا ئۇلارنى اللە غا ئىتائەت قىلىش يولىدا سەدىقە بېرىشكە قىزىقتۇرۇپ مۇنداق دەيدۇ.

﴿**بىرىڭلارغا ئۆلۈم كېلىپ: «پەرۋەردىگارىم! نېمىشقا مېنى (يەنى ئەجىلىمنى) بىر ئاز كېچىكتۈرمىدىڭ، سەدىقە قىلىپ ياخشىلاردىن بولار ئىدىم» دېيىشتىن بۇرۇن، ئۆزەڭلارغا رىزىق قىلىپ بېرىلگەن نەرسىلەرنى سەدىقە قىلىڭلار**﴾ ھەر بىر ھەددىدىن ئاشۇرۇۋەتكۈچى سەكراتقا چۈشكەندە نادامەت قىلىدۇ. اللە نى رازى قىلىش ۋە يوقىتىپ قويغانلىرىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن ئەجەل مۇددىتىنىڭ ئازراق

www.munber.org

بولسىمۇ ئۇزارتىلىشىنى الله دىن تىلەيدۇ. ئىش، بولغۇلۇق بولۇپ بۇ دەرىجىگە يەتكەندە، ئۇلارنىڭ ئەجىلى قانداقمۇ ئۇزارتىلسۇن؟ ھەر بىر ئادەم ئۆزىنىڭ قىلمىشىغا قارىتا پۇشايمان قىلىدۇ.

الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن: ﴿(ئى مۇھەممەد!) كىشىلەرنى (يەنى كۇففارلارنى) ئازاب كېلىدىغان كۈن (يەنى قىيامەت كۈنى) دىن ئاگاھلاندۇرغىن، (بۇ كۈندە) زالىملار: «پەرۋەردىگارىمىز! بىزگە قىسقىغىنا ۋاقىت مۆھلەت بەرگىن (يەنى دۇنياغا قايتۇرغىن)، دەۋىتىڭنى قوبۇل قىلايلى، پەيغەمبەرلەرگە ئەگىشەيلى» دەيدۇ. (ئۇلارغا) سىلەر ئىلگىرى، بىز ھەرگىز يوقالمايمىز، دەپ قەسەم ئىچمىگەنمىدىڭلار؟ (دېيىلىدۇ)﴾[1] ﴿ئۇلارنىڭ (يەنى كاپىرلارنىڭ) بىرىگە ئۆلۈم كەلسە ئېيتىدۇكى، «پەرۋەردىگارىم! مېنى (دۇنياغا) قايتۇرغىن. مەن قويۇپ كەلگەن مال ـ مۈلكۈم بىلەن ياخشىلىق قىلىشىم مۇمكىن». (ئۇنىڭ دۇنياغا قايتىشى) مۇمكىن ئەمەس، ئۇ چوقۇم شۇ سۆزنى قىلغۇچىدۇر، ئۇلار قەبرىلىرىدىن تۇرغۇزۇلغان كۈنگە قەدەر ئۇلارنىڭ ئالدىدا (ئۇلارنى دۇنياغا قايتىشتىن توسىدىغان) بىر توسما بولىدۇ﴾[2].

﴿الله ھېچ ئادەمنى ئەجىلى كەلگەندە ھەرگىز كېچىكتۈرمەيدۇ، الله قىلىۋاتقان ئىشلاردىن تولۇق خەۋەرداردۇر﴾ يەنى الله تائالا ئەجىلى توشقان ئادەمنىڭ ئەجىلىنى ھەرگىز ئۇزارتمايدۇ، ئۇ كىمنىڭ سۆزىدە ۋە سوئالىدا راستچىل ئىكەنلىكىنى، كىمنىڭ دۇنياغا قايتۇرۇلغان تەقدىردە ئىلگىرىكى يامان ئىشىغا قايتىدىغانلىقىنى ئوبدان بىلگۈچىدۇر ۋە ناھايىتى ياخشى خەۋەرداردۇر. شۇڭا الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: **﴿الله قىلىۋاتقان ئىشلاردىن تولۇق خەۋەرداردۇر﴾**.

شۇنىڭ بىلەن سۈرە مۇنافىقۇننىڭ تەپسىرى تۈگىدى. جىمى ھەمدۇسانا ۋە مەدھىيە الله غا خاستۇر. مۇۋەپپەقىيەت قازىنىش ۋە خاتالىقتىن ساقلىنىش پەقەت الله تەرىپىدىن كېلىدۇ.

www.munber.org

---

[1] سۈرە ئىبراھىم 44 ـ ئايەت

[2] سۈرە مۆئمىنۇن 99 ــ 100 ـ ئايەتلىرى.